

Энэй заводий слесарь Александр Зосин 1947 оной 11 харын турша соо табанжэлэйнгээ тусэбме дүүргөн хунүүд хэдэн арбааар тоологно. И. Красавцевай фото.

АДУУ МАЛАА УРИН ДУЛААНААР ҮБЭЛЖҮҮЛХҮН ТҮЛӨӨ

Эрхим малшадта—нэмэлтэ түлбэри

Харнай сомоной Бировой нэрэмжэтэ колхоз адуу мал үсэхэбэрлэх гүрэнэй түсэбме дүүргэлээр Бичурин аймга соо түрүү буури эзэлэнхэй. Энэ колхозой хэзэн олон түрүү малжа малажааа хүгжүүлэхин түлөө бүхн хабарга тэмсэжэ, 1947 ондо горьтойхон амжалтанууды туйлаһан байла.

Тус колхозой хонингой-товарна фермын хүдэмэрлэхэд олонхидын гүрэнэй түсэбме үзүүлэн дүүргэжэ, ажалай нэмэлтэ түлбэри хон хургады олоор абаха болоо. Фермын түрүү хониншон Н. Аюрова 100 хониншоо 113 хурга абажа, бүрэн бүтэнөөр тэнжээн ба 259 толгой хониды харууналжа, хоролтоггүйөөр ондо оруулан байна.

Ворошилой нэрэмжэтэ колхозой малжа ажалай фермүүд 1947 ондо горьтойхон амжалтанууды туйлажа Мухаршэбэрей аймга соо түрүү буури эзэлэнхэй ашаар. Фермын бүхн хүдэмэрлэхэд өсөлгөөсөөшгүйгөөр хүдэмэрлэнэ ашаар. Шаралдай сельсоветэй энэ колхоз малажааа хүгжүүлэх гүрэнэй түсэб адуу мөөрөө —102 процент, абага бодо малажа —105 процент, хон ба амаагаар —115 процент, хайгайгаар —130 процент дүүргэбэн байла.

СҮБЭГТҮН МАЛШАДАЙ УРЯЛААР

Адуу малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар Үнгэрэхэйн түлөө бүхэрсүбүлханска социалистическэ мурьсөөндэ Үсэхэйн Кяхтын аймгай «Улаан-Сүбэгтэ» колхозойхондо хониншон Иволгин малшад халуунаар угажа тодо ноноор уялганууды абаат, ажал хүдэмэрлэхэд Үсэн сэхээр хангажа байла. «Осовнахия» колхозой малажааа хүдэмэрлэхэд субьатнихийд уриалда харуу болгон бүхэрсүбүлханска социалистическэ мурьсөөндэ өршэтэйгөөр өрөлөө. Энэ колхозой хүнэй-товарна фермын хаалгашаа түл абаха түсэбүүдэ тус бүрлээ үзүүлэн дүүргэжэ. Һү эхээр хааха, үбэлэй Удэ адуу малаа хайнаар харууналжа, төдөннөө тобир тарганаар ондо оруулаха уялга абаһан байла юм. Мүнөө

энэ колхозой малшад өөһэдынгөө уялганууды он хэрэг хэрэе бөлүүдэл, Ухар малаа хайнаар харууналжа, үбэлэ тэжээлээ зүбөөр гаргалжа байла. «Улаан Оронго» колхозой ямаашан Д. Ц. Ринчинова 1947 ондо 173 ямаанһаа 220 шөгэе абажа, бүрэн бүтэнөөр тэжээгээ, ажалай нэмэлтэ түлбэриг 40 шөгэе абаха болоо. Энэ түрүү ямаашан Д. Ц. Ринчинова 1948 ондо Үшөө олон түл абаха тэжээхын түлөө Үбэлжэлгын үеэ ямаадаа улам хайнаар харууналжа уялга аба. Мүнөө нүхэр Ринчинова ямаан хүрүүдээ урин хулаан байрануудта хоннуулаа, Ухарын өгөөл хайн бэлхэригээ адуулажа, хүсэ шадарын улам нэмээжэ байха юм. Л. Бондаренко.

Тус колхозой хонингой-товарна ферма заагшан нүхэр Раллонов 1.002 хониншоо 1.190 хурга абажа, хоролтоггүйгөөр тэжээгээ. Тинн, фермын хүдэмэрлэхэд ажалай нэмэлтэ түлбэриг 87 хурга, 64 килограмм нооно абаһан байла. 1947—48 онуудай адуу малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар Үнгэрэхэйн түлөө энэ колхозой бүхн фермүүд бүхэрсүбүлханска социалистическэ мурьсөөндэ өрөлөө, өрөө жэлдэ 100 үсээн бүрлөө 95 түгэл, 100 хонин бүрлөө 120 хурга абаха, гүүн бүхэнь түрүүдэ, хаалхай үсээн бүрлөө 800 литрһе бага баша һү хааха уялга аба. Фермын хүдэмэрлэхэд мурьсөөндэ ороһон түрүүдэй үбэлжэлгэ хойшо уялганууды үсэн хэрэгүүд дээр дүүргэжэ байла. Бүхн фермүүдэй мал урин хулаан байра байда. Һү хайнаар харууналжа хангагдаха. Малшад һү эхээр үгээг Удэ ба залуу малай хониншоо плангаа хайнаар харууналжа. Л. Тархаев.

Малай үбэлжэлгэ муугаар эмхидхэгдэнэ

Тухэнэй аймгай зарим колхозууд үнгэрэгшэ жэлдэ адуу малай үбэлжэлгэдэ муугаар бэлдэжэ, эхэжэн гаржа хоролтодо ороһон байла. Гэбшье, мүнөө жэлдэ зарим колхозуудын баһан нинэрхүү байдалтай байла юм. Сагаан-Нуурай сомоной Калонгийн нэрэмжэтэ колхоз мүнөө жэлдэ үбэлжэлгэдэ муу бэлдэхэдэй байһанын ариуруулда. Тус колхозой малай үбэлэй байранууд хангалтагүйгөөр залбарилгалан байла юм. Хотго хониншонын хушадта муулай, хаа хангануудын бүтээгдөөгүй дээрһээ халхи шуурганай болохоо малын, плангаа бага малын дааран, гураха тухандаа хүрээ байла. Энэ колхоз адуу малай байранууды хайнаар дулаанлаагүй байхааа гадна, доторхонь сэрбэлхэ, агаадаха, дезинфеция хээ матын хүдэмэрлэнэ тон хангалтагүйгөөр абуулаа. Хүнэй-товарна фермын даагша нүхэр Олиоторонен бөлбөл ферма, гүүртүүд дээрүгү сар ургэжэ абажа, малшадтаа бодо хуталбэри үгээггүй, харин дураараа зайла абажа болошоо.

Партийн эхин организаци ба колхозой правлений адуу малай үбэлэй байрануудай залбарилгын дутуунууды усадха талаар шигта хэмжээнүүдэ абаһгүй, ханга амархан буудал юм. 1947—48 онуудай үбэлжэлгэ эрхим хайнаар үнгэрэхэйн түлөө малшадтай дунда дэлгэрһан социалистическэ мурьсөөн энэ хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Дээрэ дурсагдаха колхоз энэ жэлдэ малажааа үсэхэбэрлэх гүрэнэй түсэб амаршы түрээлэй малга дүүргэжэ шадаагүй, 1947 оной ноурта энэ колхоздо хэдэн олон мал хоролон байха юм. ВВП(б)-гэй обкомой XXVIII пленум бод

ол адуу малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар Үнгэрэхэ тухай шухала хэмжээнүүдэ харгалжахаа хамта, үбэлэ тэжээл зүбөөр хэрэгжээ ябадалда гол анхарал туйлаа, малжааа хүгжээ, гүүртэ бригада бүхэндэ кормушканыуды бэлдэхэ гэжэ тогтоһон байна. Тухэнэй аймгай зарим колхозууд пленумэй энэ тогтоолы бөлүүдүүлгэ. Жэшээлхэдэ, 17 партиейн нэрэмжэтэ бодхэ (правлений) түрүүдэйлэй нүхэр Б. Барбаков адуу малын кормушкааа адуулангүй, үбэлэ тэжээл тей эхээр гаргалжа. Тусхэйлбэл энэ жэлдэ нөбөр ба декабрь соо асар 500 нөбөр үбэлэ түсэблөө гадуур гаргалжан байла юм. Энэ колхоз үбэлдэ адуулаха малаа үшөө илгэдүү байхааа гадна, эдэниг бэлхээхэ газараа талалжа олоодүй байһаар.

Адуу нүрэгын атар тарган

Декабрийн ханхнама хүйтэн хүнтэй тей багта Удэ Балшар гэжэ газарай бэлхэрийн халуугаар бидэрей гаржа ябахад колхозой хүрэг адуу манжа ябаһан Хангадга суураарай хонгөө хайлан дундай аялга буураһан дуудлаа. Бидээр анимай үбэл зүшнэгүй адуу найгаа жаахуунаа холодоггүй эрхим хэвэр бөлөгшлэ гэдэн, өөдө дундаа хөөрлөтөбди.

Болзорһоо урид

Хандагайн мөхлөсүбүлханска колхозийн 1947 оной модо олологын ба шөрлөгийн жэлдэ түсэбме 15 хонгоор уриалгын дүүргэжэ, ажалладай депутатудай нотагай Советүүдэ хүнгуулын үдэрэ утгаа. Энэ мөхлөсүбүлханска дээрэ шөфөрүүд Бурлаков, Вадут, Велх, Сергеев гэришэ мөшлөсүбүлханска түрүн даалгарины 220—270 процент дүүргэжэ. Тухэнэй аймгай «Намгы-Ильича» колхозой гэмүүд Баймагмренов, Хосов гэришэ модо ололог дээрэ хүдэмэрлэхэ үдэр бүрлэнгөө даалгарины 1.5 дахин үзүүлэн дүүргэд ба мурьсөө үсэхэбэрлэхэ болонхой.

Бүрлэн хилэмэнай паек

200 граммгаар тогтогонхой, теад мүнөө үеийн политическэ байдал дээрһээ харабал, имэ политическэ байдалай байгаа һаа сардаланы тэцлэхэ арад зоний энэ амгалан байдал зохишо шадаха болонхой. Тэрэ байдалай капиталистическэ гүрэнүүдэй эгээд байн гүрэн болохо СНА болбол дайнай хүлээ бэрхэлэлгүүдэ амжалтатайгаар шидхэжэ шадаагүй юм. Тэндэ үргэн хэрэгжэжэн эд бараанай сэн 40 гаран процент өөдөө ургэжэ, ажаллан арайлай байдал бүришөө доошо ороһон байла.

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. «Фронт дээрэ манай сэрэгүүдэй үсэхэдэ мүнхэгүй сэрэгэй габьяанууд ба габьяануудын хун зоний ажалай габьяануудын буурьшаа халуун ба хүсэ бадаруулаша советскэ патриотизмаа энэ абаһа», — гэжэ нүхэр Сталин Агууехэ Октябриска социалистическэ революциин 27-оной жэлдэ ой тухай амлал соогоо хэлэһэн байла.

Ушар нимэ дээрһээ, советскэ патриотизм болбол советскэ обштемэй урагшан тухайнхэ байгаа агүүехэ хүсэн мүн ба манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ асаар бэлбэл 30 жэлдээ дээршэ оршожа байла.

Советскэ арайлай харуулан ба ажалын болон сөөл культурын амгалан сагай хүгжэлтэ ба нэргээн бодоһондо өрөөл зургаа ажалайнгаа хэрэгтэ үдэр бүри харуулажа байгаа габьяанай хайлан шаартай хүнүүдэ хаанаһаа олоһоб та! Манай арад үдэр бүхэндэ улам үдэр эшээшэ гарна. Мүнөөдэр бидээр үсэгдээр байһаадаа ади бөшбөди. Үгөөдэр болохо мүнөөдэр байһаадаа ади байхагүйди. Мүнөө бидээр 1917 ондоо урда байһан тинмэ ородууд бөшбөди. Руснайһе мүнөө тинмэ бэшэ, энэ абаримайһе тинмэ бэшэ. Бидээр оройнгоно ноур шарал үндэһэрын хубилгалтан тэрэ агүүехэ шаардан зохиолотой хамта хубилгалдан, урлан бэлдэбди, — гэжэ нүхэр Жданов хэлэһэн байла юм.

Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло.

Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло.

Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм манай илалтануудай булаг мүн болло.

РЕСПУБЛИКАМНАЙ ХУНГАЛТЫН ҮДЭРҮЕ АЖАЛАЙ АМЖАЛТААР УГТАА

Уялгая нимээр дүүргэнэб

Ууудтай Советүүдэ хунгаа һундаа хүндэлдэ дэлгэрһэн социализм мурьсөөндэ оролохоодо манай бүхн хаалгашаа Ухар малаа Ур-абууруудта тобир тарганаар оруулжэ мөхлөгэй өмхитэйгээр үнэргэжэ арга абаһан байна. Би төдөнөөтэй һаа тинмэ уялга абаа юм. Мүнөө уялганууды Үсэн хэрэг дээрэ ондо өөршөө харууналда бүхн түрүүдэ, түлүүдэнь бүрэн ондо оруулаа нэм. Үсээн бүрлөө түрүүдэ һүр хаагаа. Миния хам малай бүхн байра байдал сэг заһабарилгажа, дулаалаһан байна.

Имэ амжалтаар угтаа Вера Бондырева Хонхойн сомоной «Политотдел» колхозой хүнэй-товарна ферма дээрэ хүдэмэрлэхөөр арбан жэл болоо. Энэ болзор соо нүхэр Бондырева адуу малай тодо толгой олоһоруулаха ба төдөнэй ашаг шамы дэвшүүлэхэ талаар нилээдгүй амжалтанууды туйлажа, Мухаршэбэрей аймгай түрүү хаалгашаа үдэрлэнгөө болоо. Хүлээл дүрбэн жэл соо Вера Бондырева 50 тугал абажа тэнжээн, 53.900 литр һү хааһан байла юм. 1947 ондо Вера Бондырева 10 үсээн түрүүдэ, түлүүдэнь бүрэн бүтэнөөр ондо оруулан, 11 һара соо 13 мянган литр һү хааһан байна. Адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэдэ эдэбхитэйгээр хабадалсаа, бүхн хашаа багаһааа дулаан байла юм. Мүнөө нүхэр Бондыревай харууналжа байһан мал тобир тарганаар үбэлжэжэ байна. Үбэлжэлгэйн эхилхээ хойшо үдэр малаа зоотехническэ заабарин ёһоор харуулан, үбэлэ тэжээлээ өөрчлөн ёһоор гаргалжа, малаа зүбөөр өдөөүүлэ.

Үсэн сэхэ ажалараа илгаржа, ажалладай депутатудай Мухаршэбэрей аймгай Советэй депутат кандидатдаар дэжүүлэгдэһэн Вера Евстифоровна Бондырева хунгалтын үдэрэ имэ амжалтаар Ф. Перельгин.

Эрхим бэлэг

Советскэ колхозуудай коллективийн ой мөһоной ажайлэдэринин түлээ өгөөл түрүүлэн 1947 оной дүүргэһэн юм. Энэ коллективийн хэжэй түсэбме дүүргэдэ, нотагай Советүүдэ хунгуулын хүндэлдэ стахановска вахтада түсэблэнгээ дээдэ тээ, хунгуулар хүртэр 10 мянган кубометр ой модо гүрэнгөө тушаахады арга абаһан байла.

Колхознигуудай бэлэг

Манай коллектив декабрийн 20 хүртэр жэлэйнгээ түсэблөө дээдэ тээ 11 мянган кубометр хэрэгсэлэй модо гүрэнгөө тушажа, хунгалтын үдэрэ угтаа, Мүнөөдэр манай коллектив нотагай Советүүдэ депутатуды кандидатудай түлөө өөһэлһэнгөө голосы нөгэ хун шөнгөөр үгээ хүсэлтэй ба модбөлхөлхэй сезоной түсэбме 1948 оной мартын 20 хүртэр дүүргэжэ гэдэн уялгата арицгоотой.

Болзорһоо урид

Хандагайн мөхлөсүбүлханска колхозийн 1947 оной модо олологын ба шөрлөгийн жэлдэ түсэбме 15 хонгоор уриалгын дүүргэжэ, ажалладай депутатудай нотагай Советүүдэ хүнгуулын үдэрэ утгаа. Энэ мөхлөсүбүлханска дээрэ шөфөрүүд Бурлаков, Вадут, Велх, Сергеев гэришэ мөшлөсүбүлханска түрүн даалгарины 220—270 процент дүүргэжэ. Тухэнэй аймгай «Намгы-Ильича» колхозой гэмүүд Баймагмренов, Хосов гэришэ модо ололог дээрэ хүдэмэрлэхэ үдэр бүрлэнгөө даалгарины 1.5 дахин үзүүлэн дүүргэд ба мурьсөө үсэхэбэрлэхэ болонхой.

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло.

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло.

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло.

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло.

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло.

Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло. Советскэ патриотизм болбол манай илалтануудай булаг мүн болло.

